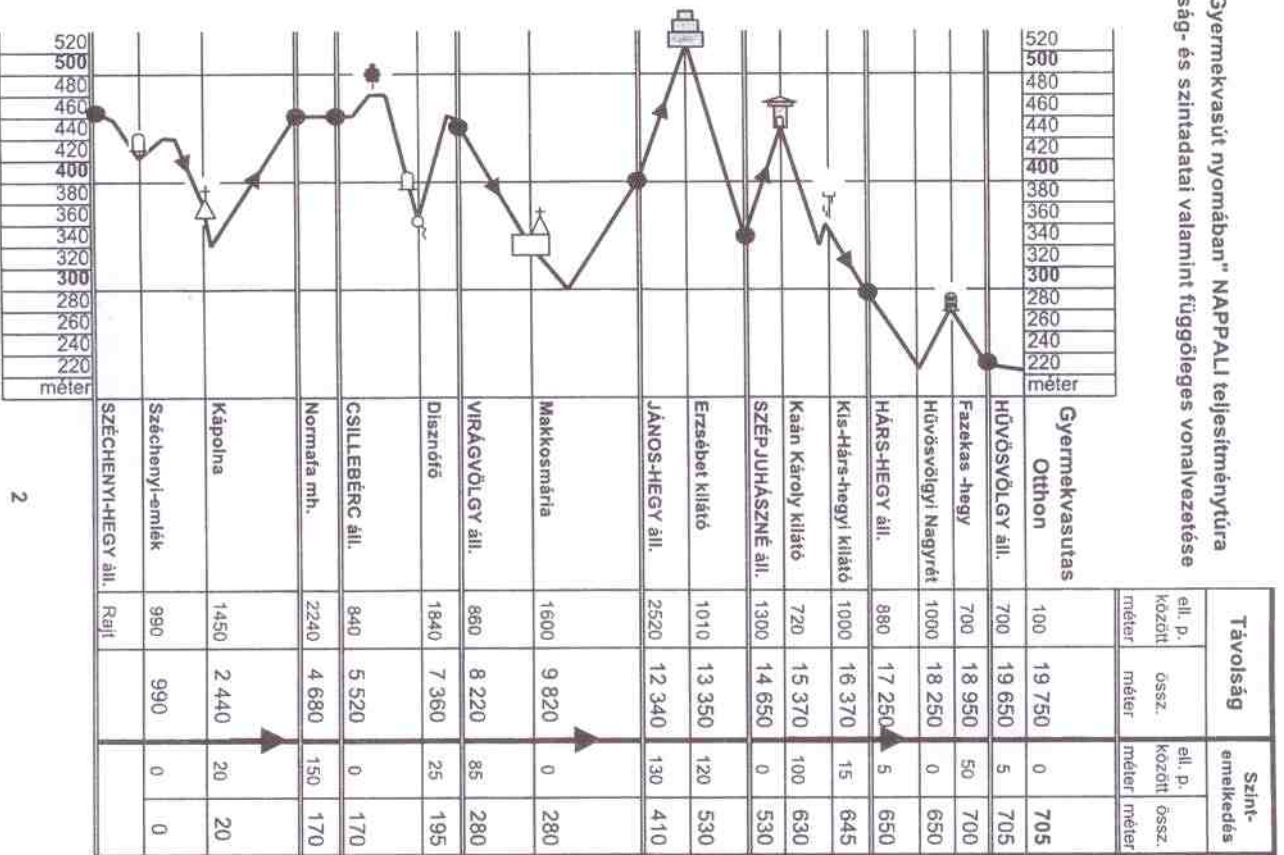

A "Gyermekvasút nyomában" NAPPALI teljesítménytúra
távolság- és szintadatai valamint függőleges vonalvezetése

2

A GYERMEKVASÚT NYOMÁBAN

20 km-es nappali teljesítménytúra útvonalának leírása

Figyelem!

Az útvonalat elsősorban térkép és tájoló folyamatos használatával követhetjük biztosan.

A kihelyezett útbaigazító jelek és az alábbi leírás csak tájékoztató jellegűek.

☞ A földrajzi irányokra (fő- illetve mellék-égtájakra) a zárójelben lévő rövidítések (pl. K, DNY, É-ÉK) utalnak.

☞ A követendő turistajelzéseket VÉGIG NAGYBETŰVEL szedtük.

☞ Egyes elágazásokat a térképen számjelzéssel láttunk el, pl.: ① ezeket a szövegben is közöljük, az azonosíthatóság céljából.

Keretekben ismertetőt adunk az út menti nevezetességekről, látnivalókról, stb. (Közöljük a tengerszint feletti magasságukat is.)

Bizunk benne, hogy e természeti szépségekben és történelmi nevezetességekben gazdag tájon a részt vevők nem „végigrohannák” a túrát, hanem gyönyörködnek a táj szépségében, néhány percet időznek történelmünk emlékei-nél, és így jobban megismerhetik a Gyermekvasút környékét.

Széchenyihegy állomás (466 m t.sz.f.) a Városmajorból induló Fogaskerékű Vasúttal közelíthető meg a város felől.

Több épület is látható itt: lapos tetős állomásépület a váróteremmel, pénztárral és forgalmi irodával. Mellette az egykori vendéglő (ma imaház) kétszintes épülete, valamint Normafa Irányába tekintve a váltóállító torony, és a régi – ma már csak járműtárolásra használt – motorszín. A korábban kiállított Mk.49 típusú Dieselmotordontó felújításra vitték, reméljük, hogy nosztalgia-járműként újra közlekedhet. Az állomás mögött erdei játszóterek és füves rét található.

A 60 m magas TV adótorony épületét 1958-ban adták át. A mellette magasodó antenna 1973-ban készült, 192 m hosszú.

Az állomást 1948. július 31-én adták át a forgalomnak az Úttörő-vasút (Előre -ma Virágvölgy- állomásig terjedő) első szakaszát.

3

(Rajt) Széchenyihegy állomásról a Fogaskerekű Vasút végállomása (EK) felé indulunk a járdán, vagy az erdei játszótéren keresztül. A Rege útnál jobbra (K) fordulva követjük azt, a Fogas pályája mellett (enyhén lejtve). A ZÖLD SÁV turistajelzéssel haladunk.

A **Fogaskerekű Vasutat** Pest-Buda-Óbuda egyesülésének idején, 1874-ben nyitották meg. Akkoriban ez volt a világ harmadik fogaskerekű vasútja. (Magyarországon ma is az egyetlen ilyen rendszerű vasút.) Cathy Szaléz Ferenc, Svájcból hazánkba áttelepült mérnök tervei alapján és kivitelezésében készült. Kezdetben csak a Sváb-hegyig járt, 16 évvel később hosszabbították meg a Széchenyihegyre. Az eredetileg gőzüzemű hegyipályát 1929-ben villamos vontatásra építették át. Első gőzmozdonya a Közlekedési Múzeumba került. A régi, sárga szerelvényeket 1973-ban váltották fel a ma is közlekedő osztrák, piros kocsik. A turisták körében igen népszerű közlekedési eszközön kerékpár is szállítható. A pálya hossza 3,75 km, a szintkülönbség 325 m, a menetidő kb. 14 perc.

A Svájci úton (melynek neve a Fogas egykori tervezőjének és kivitelezőjének nemzetiségére utal) balra (É) fordulva követjük tovább a turistajelzést, meredeken lefelé. **Ha a túra idején havas az út, akkor a Svájci utat hagyjuk ki (balesetveszélyes). Az Emlékhez a Rege utat folyamatosan követve is eljuthatunk.** Az út lépcsővel folytatódik, annak alján jobbra (DK) fordulunk (Széchenyi-emlék út), és rövidesen elérjük a fenyőfa ligetben álló **(1.) Széchenyi-emléket.**

A **Széchenyi-emlék (423)** –Ybl Miklós által tervezett– köépitménye eredetileg a Városliget bejáratánál, a mai Hősök terén állott és 1898-ban helyezték el itt. Kijátónak építették, de ma már sajnos a környező erdők a kilátást takarják.

Közvetlenül a köépitmény tövében, eltörpülve áll az 1860-ban állított köéoszlop (rajta Széchenyi-hegy felirat) és egy faragott köépad. Széchenyi bronz mellszobrát (Stróbl Alajos alkotása) alább a hegyoldalban lehetett megtekinteni, amíg (sajnos) el nem lopták.

Az épülethez szemből vezető Rege úton (DNY) folytatjuk a túrát. A Kalóz út torkolatánál jobbra (NY) fordulunk (tovább a Rege úton). A Farkasvölgyi utca sarkán balra fordulva (DNY) követjük azt. Lejtő, majd emelkedő következik. A Rendőrtiszti Főiskola kerítése mellett vezet az út. (A lapos tetős épületek között az egykori *Isteni Szeretet*

Leányai rentház épülete is látható.) Végig egyenesen haladunk, amíg az út kiér az Apáca rét szélére (a gépkocsiforgalmat betonoszloppal zárták le). A ZÖLD Δ jelzést keressük. (A ZÖLD + nem jó!) A helyes jelzést a legkönyebben úgy találhatjuk meg, hogy **a nyílt területen a Farkasvölgyi utca irányát pontosan követve (DNY) megyünk a szemben látható erdősávig (egy tereplepcső mellett, amely tőlünk jobb kézre látszik). Itt egy kijárt ösvény indul ①, amely a fák között vezet át (kb. 40 méter). Az erdősávból kiérve egy qvalogút lesz keresztben (a ZÖLD Δ jelzés), balra (D) indulunk tovább.** Egy kisebb rét szélén haladunk, majd az út egy jobb ívvel meredeken bevezet az erdőbe (NY). Szerpentín úton ereszkedünk a Farkas-völgybe. Az első balkanyarban egy szintezési oszlopon a régi (megtévesztő) ZÖLD + jelzés látszik. Hosszú egyenes (DK), majd egy jobbanyar következik, utána ismét egyenes szakasz (NY). Nemsokára a hegyoldalban, az út felett jobbra, fenyőfák között egy **(2.) erdei kápolnát** találunk, az Úti-Madonna Kápolnát.

A **kápolnát** (355) az 1880-as években építette Berger Ev. János teológus professzor, akinek a környéken nyaralója volt. Az 1930-as években állapota erősen leromlott, az 1990-es évekre már csak torzója maradt meg (erre régi túrázóink még emlékezhetnek). Végül társadalmi összefogással 1998-ban szépen felújították.

Folytatjuk utunkat az ösvényen (É). Hamarosan egy nyiladékot keresszünk, majd egy oldalvölgybe jutunk, melyen alján lefelé, balra (vissza)fordulva (D) kell tovább menni, követve a jelzést. Egy lakóházat (Tearóza u. 9.) jobbról mellőzünk, és elérjük a Farkas-völgy vonalát, egy széles földutat. **Itt ② a jelzést elhagyva, éles szögben jobbra fordulunk (ÉK), és felfelé megyünk tovább a Farkas-völgyben.**

(Ha figyelmen kívül, lefelé folytatjuk utunkat, az út mellett jobbra egy vashidat találunk (ezen halad át a turistajelzés) illetve egy idő után az út betonozott lesz és a házak közé ér le – ezekből tudhatjuk, hogy rossz irányba haladunk).

Nem túl meredek, széles, jelzetlen földúton (Kázmér út) követjük a völgyet felfelé. Az út mellett balra mély, vízmosa árok húzódik, ami feljebb az út másik oldalára tér át. Ezután balkézre, a hegyoldalban, hétévigi házak láthatók. Némely fán még látszik az egykori

piros sáv turistajelzés. Az utolsó házat elhagyva egy szekérút balról, nagy ível csatlakozik utunkhoz. Tovább, egyenesen (É) haladunk, és egy kis rétre érkezünk. Itt a mély árok itt több ágra szakadva véget ér, és a Széchenyi-hegy csúcsa felől, nyiladékból érkező út keresztezi utunkat. Eredeti irányunkat tartva (ÉÉK) megyünk tovább a széles szekérúton. Jobb kézre metsződés szegélyezi utunkat. Lassan a völgy felső szakaszára érünk. Elhaladunk egy romos kerítés-sarok mellett. Az út bal oldalán az erdőt liget váltja fel, mely domborzatában erősen szabdalit (egykor katonai gyakorlóterre emlékeztet). Egy ösvény keresztezi utunkat, majd a Kázmér útba torkollunk ③, melyen jobbra (ÉK, majd K) megyünk a (3.) **Normafa megállóhoz**.

Normafa megálló (463) a téli sportok kedvelt színhelye, a Normafa lejtő közelében található. Eredetileg 400 m-rel odébb (a Normafához közelebb) építették, 1973-ban helyezték át ide, a BKV buszmegálló és az akkor átadott Olimpia szálló (jelenleg nem üzemel) közelébe.

A megállótól visszafelé indulunk az erdőbe, majd hamarosan (a kerítésnél) jobbra fordulva, földúton, a kisvasút nyomvonalára mellett (Ny) megyünk tovább (Távcső utca). A sínek túloldalán az Olimpia szálló faboriású épületei emelkednek. A vágány mellett egy fényjelző van. Az út innen kezdve betonozott. Balkézre luxusvillákban „gyönyörködhetünk”. Régi térképeken még utunk volt a természetvédelmi terület határa... Jobbra, a vágány túloldalán felfedezhetjük a régi Normafa megálló peronjának maradványait. A betonút itt keresztezi a vaspályát. Mi azonban nem megyünk át rajta, a Csillagvizsgáló úton (földút) továbbra is közvetlenül a sínek mellett haladunk. Hamarosan elérjük a Konkoly Thege Miklós utat, amely fényisorompós átjáróban keresztezi a kisvasutat. (Itt 1979-ig teljes csapórudas sorompó üzemelt, őtházzal.) Az átjárótól látszik már (4.) **Csillebérc állomás**.

Csillebérc állomás (464) öreg tölgyerdőben épült. Mellette terül el a Gyermek- és Ifjúsági Tábor, az egykori Nemzetközi Úttörő Nagytábor. (Az állomás régi neve ennek megfelelően Úttörőváros volt.)

A tájképbe illeszkedő épület tetején kis fatornyocska látható órával és csúcsán a széljártást mutató mozdony alakú lemezzel (az építés évszámával: 1948). A homlokfalakat kerámia-domborművek díszítik, az úttörők életének pillanatait (zászlófelvonás illetve tánc) örökítik meg. A déli kéményben időnként egy bagoly figyel (hető meg).

Az állomás mögött, a Challengeland drótköteles akadálypályái várják a különleges sportok kedvelőit.

A közelben két fontos intézmény épült: a Svábhegyi Csillagvizsgáló (nem látogatható) és a Központi Fizikai Kutató Intézet (KFKI).

Az állomástól az eredeti irányunkat folytatva (Ny) indulunk. A keskeny, jelzetlen ösvény egy darabig a tábor kerítése és a sínek között halad, majd a kerítés-sarok után kissé eltávolodik a vasúti pályától, de követi azt. A Budakeszi erdő ősfái között gyalogolunk. Nemsokára a Virág-völgy peremére érkezünk. Utunk széles sétáutba (egykor ZÖLD + jelzés) torkollik. Jobbra fordulunk (K) és átmegyünk a sínek. A jelzetlen úton enyhén felfelé haladunk, egy (részben már lepusztított) erdei tornapálya eszközei szegélyezik a sétautat. Kis erdei pihenőt érintünk (köösszlop és padok: az egykori Löwy pihenő), majd átmegyünk egy székelykapu alatt. A János-hegyi utat keresztezzük (a buszvégállomás mellett). A parkoló és a Normafa Síház (egykor vámház) között áthaladva a Normafa-lejtő peremére jutunk.

A **Normafa** a budai hegyvidék egyik legszebb pontja. A Sváb-hegységnek ez a része egy évszázados bükkfárl nyerte a nevét. A fárólás – miután több ízben is villám sújtotta – még csonkán is évtizedekig küzdött itt a viharokkal. 1927-ben dönt ki végleg. Ekkor törzsét a margitszigeti artézi forrás medencéjében helyezték el konzerválás céljából, ám az idők során odakövesedett a medence falához.

Emlékét a hely neve és tábla is őrzi – Devecseri Gábor versével:

**Normafa, hajdanidőn itt lengett lombod a szélben,
Ünnepi hegymászók víg dala szállt körülötted,
Normafa, majdanidőn lombod közt éled az ének,
Gyözve sívár közönyön, gyözve dühös viharon.**

Miután elgondolkodtunk a vers örök érvényű sorain, érdemes a továbbrohanás helyett néhány métert Széchenyi-hegy felé (D) menni a sétauton: egy bronzból készült domború „térképen” azonosíthatjuk a félkörben élénk társuló látkép hegyeit és völgyeit.

Mintha a természet teremtette roppant páholyból tekintenénk körbe: hátunk mögött a Budakeszi erdő rengetege, előttünk a Zugliget felé megnyíló változatos és messzire nyúló panoráma.

Látható innen a Budai hegység keleti része: közvetlenül alattunk a Hunyad-orom (a felé futó Csillag- és Harang-völggyel), Kissé balra a Tündér-szklia ☺, szembe a Hármass-Határ-hegy csoportja, a Felső-Kecske hegy tetején magasodó ájtátszó toronnyal, előtte a Lipó-mező, s jobbra csodaszép fővárosunk. A Duna túloldalán a pesti lapály látszik. Északon a János-hegy kúpja – az Erzsébet kilátóval –, délen a Széchenyi-hegy – a TV-toronnyal – zárja le a képet.

Leereszkedünk a réten az erdő határáig, ahol egy fatáblán Normafa nevének eredetét ismerhetjük meg. A szintben haladó ZÖLD SÁV jelzést követjük a János-hegy irányába (ÉNy). Szintben haladunk, erdős és ligetes területek váltakoznak. Elhaladunk egy kis sífelvonó vége felett, majd egy mesterséges árkon kelünk át. Az Anna-rét sarkánál, egy keresztelkedésnél a jelzés hegyes szögben jobbra fordul (DK, majd K), és felfelé ereszkedik. Utakkal sűrűn behálózott területen járunk. Egy útkeresztelkedésnél jobbra lent már látszik a Mátyás király út. Itt **elhagyjuk a jelzést és jobbra (K) fordulva (csatornafedelek mentén) megyünk le**, majd kereszteljük a betonutat. Kis tisztásra érünk, melynek közepén Kossuth szobra áll.

A bronzból készült **Kossuth-mellszobor** természetű talapzaton áll. 1913-ban állították, Kossuth Lajos 1837-ben történt elfogatásának emlékére, amely e hely közelében, az Istenszeme villában történt. Ez volt Kossuth első szobra a fővárosban. A talapzat alján elhelyezett, az elfogatás pillanatát megjelenítő bronz dombormű 1999 óta ismét látható. (Az eredeti a II. világháborút követően tűnt el.)

A műúttal párhuzamosan haladó földúton (Szliassy út) induljunk tovább (ÉK). Hamarosan egy faházhoz érünk. Itt csatlakozik a ZÖLD SÁV jelzés. Az út meredeken lejt tovább a **(5.) Disznófőig**.

A **Disznófő**, a Sváb-hegy legismertebb forrása. Érdessége, hogy a víz egy vasból készült vadkanfejből csurog. A forrásházat többször átalakították, most ismét eredeti alakjában látható a Disznófő étterem kerthelyén, amely sajnós magánterület.

Felfelé indulunk (D), vissza a ZÖLD SÁV jelzésen (azon az úton, amelyiken érkezünk). Átmegyünk a Mátyás király úton, és felfelé haladunk a jelzésen. Ismét az utakkal sűrűn behálózott területre érünk.

Fentebb, egy elágazásnál balról érkezik a kék körsétautú jelzés, **④ ugyanitt indul jobbra a SÁRGA + jelzés, azt kövessük tovább**, felfelé a gerincig (ÉNy, majd Ny). A SÁRGA + jelzésen haladunk, elme gyünk a Világ Királynője Engesztelőkápolna alapköveteléről szóló tábla, majd a Szent Anna kápolna, és egy vízkút mellett.

Az **Anna-réten**, az 1820-as évektől kedves kis kápolna: a **Szent Anna kápolna** állt. Nevét Szűz Mária édesanyjáról kapta. Benne ünnepnapokon a budakeszi, a svábhegyi vagy a zugligeti plébánia papja mondott misét a kirándulók számára.

A második világháborút követően a kápolnát lerombolták. 1992. évi újjáépítését többek között a Salamin családnak köszönhetjük.

Egy másik kápolna, amely az Anna-réttel összefüggésbe hozható, a **Világ Királynője Engesztelőkápolna**. Alapkövét 1944-ben helyezték el e helyen, de felépítését akkor Budapest ostroma, később a politikai helyzet meghiúsította. Napjainkban a pénzhiány és a bürokrácia útvesztője akadályozza a kápolna felépítését.

Tovább felfelé (DNY) haladva, hamarosan a gerincre érünk. A kék körsétautú jobbra tér, a keresztelkedésben egy régi határkö látható - Budapest 1873. évi határa. Ilyenekből a környéken még többet is felfedezhetünk.) Egyenesen haladunk, keresztben átme gyünk a János-hegyi úton, és előttünk már látszik **(6.) Virágvölgy állomás**.

Virágvölgy állomás fagerendás épülete stílusosan illeszkedik az ősfák birodalmába. Északnyugati homlokzatán a síelőket ábrázoló kép a Normafa siparadicsonm közelségére utal. Az első vágány mellett hatalmas cserfa áll őrt. A vágányok túloldalán a kis bekerített házikó egykor vendéglőnek épült, majd kulcsosház, illetve munkásszálló is volt, most oktatótermek vannak benne kialakítva.

Az állomás neve 1990-ig **Előre** volt, az úttörők köszönése nyomán.

Az állomás Széchenyi-hegy felőli (DK-i) végén, az erdészeti sorompóval lezárt szekérúton (SÁRGA +) indulunk felfelé (D). A Virág-völgy felső szakaszába ereszkedünk. **A völgy alján haladó sétautat egyenesen kereszteljük ⑤**. Utunk ezután nem sokkal jobbra fordul (DNY), és a völgy vonalával párhuzamosan, de felfelé, annak déli oldalán halad, enyhe lejtővel. Jobbkéz felé szép rálátásunk van a Virág-völggyre, kicsit később a Csacsir-rétre (esdház).

Útkeresztződéshez érkezünk, melyen egyenesen megyünk át (NY). Egy régi újelző tábla is ezt az irányt jelzi Makkosmária felé. A ZÖLD + jelzést követjük (NY), hamarosan balról egy sétatart melőzünk. Rövidesen hegyes szögű keresztződés következik, itt a bal-kézre eső (DNY) úton haladva kövessük a jelzést tovább lefelé. Később, balkézre nyílt terület látszik egy oldalvölgygel. A tisztás túlsó sarkán keresztezzük a sárga sáv jelzésű utat. Egyenesen, a ZÖLD + jelzésen haladva megérkezünk (7.) **Makkosmáriára**.

Makkosmária (323) kedvelt kirándulóhely és zárándokhely is egyben. A szép, nagy füves rét padokkal és esőházzal ideális terep családi pihenésre, de szabateri sportprogramok is lebonyolíthatók itt.

A monda szerint a török időkben kápolna állt itt, melyben Szűz Mária képe volt. A kápolna pusztulása után a képet az egyik tölgyfára akasztották (innen a név). Az egyházi álláspont szerint azonban egy hállás hívő (csodálatos felgyógyulását követően) készítette a képet és akasztotta fel az egyik fára. Az tény, hogy az 1760-as években épült itt templom és kolostor, amelyek azonban II. József 1778-ban kiadott vallásügyi rendeleteit követően nem működhettek tovább, így néhány évtized alatt rommá váltak.

A jelenlegi templomot 1950-ben építették, az előző maradványain.

A diplomajátóval szemben indulunk tovább (ÉK majd É). A PIROS SÁV turistajelzést követjük, egészen az Erzsébet kilátóig. Az erdő-szeti sorompót kikerülve, meredeken emelkedünk. Balra tekintve a fák között a Csiki-hegyek vonulatára, Budakeszi házaira és a Fekete-hegyekre nyílik szép kilátás. A régi zöld sáv, zöld □ és piros + jelzés időként előbukkan a fákról. Odébb az út kissé lejtőre vált, és egy mély, szűk vízmosza árkon vezet keresztül. **Utána nem sokkal, a PIROS SÁV jelzés egy kevésbé feltűnő útjelágazásánál (6) jobbra fordul (ÉK).** A rövid átkötő út hamarosan széles sétatúba torlik. Balra fordulunk (ÉNY), a PIROS SÁV jelzésen megyünk tovább. Egy útkeresztződésen egyenesen haladunk át, majd utunk élesen jobbra fordul (K). A kanyarban balkézre egy kis ösvény indul. Maradunk a jelzésen, lejtő következik. Leereszkedünk a Virág-völgy-be, ahol útkeresztződést találunk. A PIROS SÁV jelzéshez szemből a sárga sáv csatlakozik. Élesen balra fordulunk és a völgy alján lefelé követjük a jelzéseket (ÉNY). Máris útjelágazáshoz (7) érünk.

A PIROS SÁV és a sárga sáv jelzésű utat válasszuk (7), amely jobbra fordul és kivezet a völgyből (É). (Lefelé a piros + jelzés Budakeszie visz.) Emelkedő következik, egészen az Erzsébet-kilátó-ig. Néhány elágazáson egyenesen haladunk át. Jobbkanyarhoz ér-kezünk, itt a sárga sáv jelzés balra, lefelé tér el. Tovább a PIROS SÁV jelzést követjük jobbra (K), felfelé. Egy balkanyarban oldalvölgyet keresztezzük, tovább emelkedünk (É) (8.) **Jánoshegy állomásig.**

Jánoshegy állomás (408) kicsi épülete szerényen húzódik meg az állomás Széchenyi-hegy felőli végén. A meredek hegyoldalban nagyobb épületet nem lehetett elhelyezni. Nincs váróterem és pénz-tár, bár a forgalom igen jelentős a kilátó és a Libegő közelsége miatt.

Az állomást a lépcsőkön felfelé hagyjuk el. Továbbra is a PIROS SÁV jelzésen folytatjuk utunkat a kilátó felé. Egy széles, mély völgy (a vasutasok Indián-völgynek hívják) oldalán mászunk felfelé (ÉK, majd K). Szép kilátás nyílik Budakeszire, de látszik a Zsíros-hegy tömbje, előtte Nagykovácsi, mögötte, messze a Pilis-tető, tőlük balra a Nagy-Szénás, és a Fekete-hegyek, távol a Gerecse. Az évszázá-dos fák karvastagságú gyökerei görcsösen kapaszkodnak a lepusz-tult mészkőfelszín réseibe, bizarr alakzatokat képezve. Feljebb, balra egy kis ösvény indul a völgybe a Béka-tóhoz (turistapihenő). Elérjük a Hármass-kút-tetőt (erdei játszótér és Libegő felső állomása).

A Libegőt (226-488 m) 1970-ben adták át a forgalomnak. A nyitott iker-útszékés drótkötélpálya hossza 1075 m, szintkülönbsége 262 m. Sebessége 4 km/h, így az utat 15 perc alatt teszi meg.

A névadásra kiirt országos pályázatra rengeteg javaslat érkezett. Például: Angyalvasút, Acélpók, Egzsek, Fityegő, Gyönyörzsek, Janovka, Légút, Lóg-vasút, Negyalog, Röpjankó, Tájédrót, Villamos-szék. Végül a Libegő javaslatból alakult ki a mai elnevezés.

Balra (É) meredeken felfelé, a betonúton (vagy a jelzést követve a fák között, a simára kopott, csúszós mészkösziklákon) haladva hamarosan az (9.) **Erzsébet-kilátóhoz** érkezünk.

Fővárosunk „teteje”, az 527 méter magas János-hegy csúcsa évszázadok óta kedvelt kirándulóhely. Erzsébet-királyné is több ízben szívesen látogatta. A fenséges érdeklődésre tekin-tettel 1883-ban a csúcsra egy fa messzelátót emeltek.

A jelenlegi kilátó, az **Erzsébet-kilátó**, 1908–1910 között, részben közadakozásból épült. Tervezésében Schulek Frigyes is részt vett. A torony 23,5 m magas, neoromán stílusú, kerülete felfelé mindhárom terrasznál csökken. A terraszok gyűrűszerűen ölelik a magasabbra törő részeket. Összesen kb. 100 kö-lépcsőfok vezet a legfelső (4.) terraszra, ahol (sikban 77 km sugarú) körpanoráma nyílik. Kelet felé látható innen egész Budapest. Délkelet és dél felé az Alföld terül el, melyet a Duna ezüstös csíkja szegélyez. Cegléd és Dunaföldvár még a látóhatáron belül van.

DNY felé Törökbálinton, Biatortrágyon és Velencei tavon át Székesfehérvárig, Csákvárig kalandozhat a szem. Nyugat felé egyvonalban fekszenek Budakeszi, Páty és Szár községek, háttérben a Vétes.

Északnyugaton a Fekete-hegyek között a Budai-hegység legmagasabb csúcsa: a Nagykopasz (559 m) – mely mindössze 9 méterrel emelkedik a legfelső terrasz szintje fölé –, tetején a Csergézán kilátóval, északabbra a Nagy-Szénás (558 m) emelkedik.

Észak felé a Pilis (a Dunántúli-középhegység legmagasabb csúcsa, 738 m) koporsószerű tömbje, tőle jobbra a Dobogó-kő hosszú gerince (699 m), eltérően a Nagy- és Kis-Hárs-hegygel (rajtuk kilátók).

ÉK felé Hűvösvölgy, a Hármashatár-hegy csoportja. Tiszta időben a távolban a Cserhát, a Mátra és a Bükk vonulata is előtűnhet, sőt kedvező viszonyok esetén a Magas-Tátra hófedte csúcsai is láthatók. A Gyermekvasút egy szakasza is megfigyelhető – különösen amikor a fák lombkoronája nem zavarja a kilátást. Az apró piros szerelvényeket (de különösen a gőzvontatású vonatokat) a Kis-Hárs-hegy alatti ívből kibukkanva végigkísérhetjük szemünkkel a Hárs-hegy oldalában. A legfelső szintről Szépjuhászné állomás és a Budakeszi út felett átvélő híd, valamint János-hegy állomás is jól látható.

A terrasz kijáratával szemben, a PIROS SÁV jelzésen megyünk tovább (ÉNY). Az erős lejtő miatt sűrűn kanyargó turistautó több ágra oszlik a hegyoldalon, a kanyarokat átvágó, rövidítő – és meredekebb – szakaszok miatt. Keresztezzük a János-hegyi műút szerpentinjét ⑧.

= *Aki kíváncsi a János-hegy-átjáróbarlangra, az a betonúton jobbra induljon (K). A barlang bejárata kb. 250 m-re, egy sziklatalajában található. Másik bejárata K-re, a szikla túoldalán, kb. 10 m magasan nyílik.*

A János-hegyi átjáróbarlang (460m) 16 méternyi járata dolomitban keletkezett. Valószínűleg egy nagy barlang kiemelkedett része. Falain a hévizes eredete utaló nyomok, és emberi kéz alakító munkája is megfigyelhető. Sajnos általában szeméttel és ürülékkel szennyezett. Aki bemegy, a fejére (is) vigyázzon, a mennyezet néhol alacsony.

A barlangtól az eredeti utunkhoz a betonúton térhetünk vissza (NY). = Lefelé hamarosan ismét keresztezzük a műutat. A János-hegy északi nyúlványán, a Pozsonyi-hegy gerincén járunk (ÉNY). Jobbra tekintve a Hárs-hegy és a Hármashatár-hegy tömbjében gyönyörködhetünk. Alább, a műút 3. keresztezése után, szép kilátás nyílik a kisvasút hídjára. Utunk a SÁRGA SÁV jelzésbe torkollik, jobbra fordulva megyünk tovább (K). Balról egy, a vasúthoz vezető ösvényt mellőzünk, majd az elágazásnál a bal oldali ágon haladva követjük a jelzést (ÉK). Egy kereszteződésen egyenesen megyünk át, aztán egy épület (régi vámház) mellett elhaladva a Budakeszi úthoz érünk. A kiépfített gyalogos átkelőhelynél menjünk át. Itt, a János-hegy és a Hárs-hegy nyergében találjuk **(10.) Szépjuhászné állomást.**

Szépjuhászné állomás (350) modern, lapos tetős épületében a csupaüveg forgalmi iroda, a csöppnyi váróterem, egy étterem és az illemhely kapott helyet. Az állomás mögött esőház, füves rét és játszótér várja a kirándulókat/családokat. Forgalmas turistautak találkoznak itt. A hely és az állomás régebbi neve Ságváriliget volt, a közelben tűzharcban(1944-ben) leölt Ságvári Endre ifjúkommunista emlékére.

A közelben áll a **Budaszentlőrinci Pálós Kolostor** romja. Az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend anyakolostorát 1300 körül építették olasz mesterek. Híres volt hatalmas méreteiről és gazdag díszítéséről. A monda szerint alagút vezetett innen a Bátorbarlanghoz (lásd később részletesen).

A törökök 1526-ban a kolostort 10 napig rombolták, de falai az 1800-as években is még embermagasságban álltak. Később építkezésekhez széthordták, de az alapok ma is megtekinthetők.

Az 1800-as években a közelben állt a **Szépjuhászné vendéglő** (falai a kolostor köveit is tartalmazták). Híres és kedvelt szórakozóhely volt, több irodalmi mű színhelye. Előregedett épületét még a második világháború előtt lebontották.

Az állomásról visszafelé indulunk (NY), a SÁRGA SÁV jelzést keressük. Még a betonút előtt jobbra fordulva, a kiépített átjáróban átmenjünk a vágányon (É). A piros sáv jelzés nem sokára balra tér, mi menjünk tovább egyenesen a SÁRGA sáv jelzésen (É). Egyre meredekebb úton kaptatunk felfelé. Jobbról a régi kőbányához vezető széles út csatlakozik utunkhoz, később balra tér ki egy lejtős szakérút. A Hárs-hegy tetejéhez közeledünk (É, majd ÉK). Körülötünk mindenfelé hatalmas kötömbök, mintha egy óriás dobálta volna széjjel azokat. Messziről látszik már a (11.) **Kaán Károly kilátó**.

A Hárs-hegy (454 m) tetején egykor fakilátó állt, amely már réggen összedőlt. A **Kaán Károly kilátó** a közelmúltban épült. Talapzata kő, maga a kilátó szilárd faszkerkezet. Gúla alakú tetőzetével a tájkép hangulatos eleme. A lépcsőhöz egy régi korokat idéző boltíven át juthatunk. Névadója (1887–1940) földművelésügyi államtitkárként elsőként harcolta ki törvényi szinten az erdők közjótéti szerepének elismerését és a természeti értékek védelmét.

A felső teraszról az Erzsébet-kilátóhoz hasonló körpanorámában gyönyörködhetünk, bár kb. 80 méterrel vagyunk alacsonyabban, mint ott. Kelet felé Mátyás király Vadaskertje (Nyéki-hegy), a távolban az Újlaki-hegy és a Hármás-Határ-hegy látszik. Délkelet felé rögtön a Kis-Hárs-hegy a kilátójával, mögötte a város, a Zugliget, a Budai Vár. Délen a Sváb-hegy karéja: innen a János-heggyel, túlsó végén a Széchenyi-heggyel (tv-adótorony) lezárva. Nyugat felé a Fekete-hegyek, alattuk Budakeszivel. Északra fordulva alattunk a Nagyrét és a Petneházy-rét, mögötte Pesthidegkút a Kálváriával és a Csúcs-heggyel, kissé balra a Remete-hegy. Mindezek mögött a háttérben (Ny-K) a Nagy-Szénás, a Pils tömbje, a laposan nyúló Dobogókő és mellette a Bólicső-hegy (közöttük a Börzsöny kéklík), a Nagy- és Kis-Csikóvár, a Kevélyek és a váci Naszály. Messze távol a Cserhát csúcsai és a látóhatár legszélein a Mátra vonulata.

A kilátótól a SÁRGA sáv jelzést követjük tovább (K). Erősen lejtő, köves-kanyargós úton ereszkedünk. Majd fahídon haladunk át, melyről megfigyelhetjük a meredek sziklafalak között lent a Bátoribarláng vasajtóval lezárt (és az előtte felgyülemlett hordaléktól már alig észrevehető) mesterséges bejáratát. A természetes bejárat ettől kissé feljebb és balra látható (szintén vasajtóval lezárva), felette jól kivehető a hegy repedése, melynek vonalában a barlang keletkezett.

A **Bátori barlang** járatait – mint a többi budai barlangot – a repedések mentén feltörő héviz alakította ki. A bejárat teremből folyosók és üregek nyílnak, melyek további üregekre, mellékfolyosókra ágaznak. A mélyben a falakat csodaszép, sokszínű kristály: *borsókő* díszíti.

A XV. században 20 éven át remetéskedett itt Bátori László pálos rendi szerzetes, aki nevét magyar nyelvű bibliamagyarázatával és a szentek életéről szóló könyvével tette híressé. (Természetesen semmi köze a híres erdélyi Báthory családhoz.) Boldoggá avatták.

A XX. század első éveiben a pálosok a bejáratit termet kápolnává alakították. Az alsóbb járatokat veszélyességük miatt betemették.

Az 1960-as években Vajna György lelkes kutatóbrigádja nyolc éven át kifaróan kutatta a titokzatos barlangot. A korábban betemeltet termeket kibontva jutottak egyre mélyebbre. A rengeteg törmelékett egy mesterséges (robbantott) kijáraton át lefektetett csillé pályán szállították a szabadba. A tüzetes vizsgálat szenzációs eredményeket hozott. A kolostrhoz vezető földalati folyosót nem, de kőkorszaki, rézkori, vaskori, bronzkori, középkori leleteket annál többet találtak. Kb. 7000 évet ölelnek fel ezek a tárgyak, bizonyítva az ember korai jelenlétét e tájon. Az itt talált vasércöredékek és a leváltári adatok alapján bizonyítást nyert, hogy a XVIII. században a barlangban vasérc-bányászat folyt, de találtak nemesfémeket is.

Továbbra is a SÁRGA sáv jelzést követjük. A Hárs-hegy keleti gerincén ereszkedünk lefelé kanyargós utunkon (D és K felváltva). Alább egy tisztáson szekérutat keresztelünk, (farakások) majd tovább a szűkülő gerincen (KDK), sziklás úton lefelé, a nyeregben elérjük a Széjjuhászné felől jövő széles sétautat ⑨. **A jelzés balra fordul, mi azonban haladunk tovább egyenesen felfelé (K-DK), a szemközti kúpra, a SÁRGA Δ jelzésen a (12.) Kis-Hárs-hegyi kilátóhoz.**

A **Kis-Hárs-hegyi kilátó** tartószerkezete egy nagy átmérőjű vascső, ami beton alapban szilárdan áll. E csőre vasúti talpíták vannak felfűzve, körkörösén: így csigalépcső alakul ki. A talpíták végére fakorlátot szereltek, és a kilátó tetején kicsiny teraszt alakítottak ki. Nagyon hangulatos, meghitt hely. DK felé a Széjjuhászné nyeregébe felkúszó völgyet láthatjuk, alább a város. Délen a János-hegy kúpjá és a Széchenyi-hegy magasodik. Nyugaton a Nagy-Hárs-hegy, észak felé Pesthidegkút és a Hármás-Határ-hegy alkotja a paronámát.

A kilátótól ugyanezen az úton térjünk vissza a SÁRGA SÁV jelzéshez, **9) jobbra fordulva követhük lefelé(ÉK).** Rögtön egy elágazásnál balra fordulunk (É), később egy kereszteződésen egyenesen megyünk át: (A Hárs-hegyi körétaut itt balra tér – a zöld körsetaut jelzés keresztez). Tovább a SÁRGA SÁV jelzésen, lejjebb lépcsőn ereszkedünk a vasúthoz (ÉK), és átkelünk rajta. Utána balra a szánkópálya feletti átvethő hidat láthatjuk, miközben utunk is keresztezi a szánkópályát. Rövidesen ösvény indul balra felfelé (13.) **Hárs-hegy állomásra.**

Hárs-hegy állomás a hegyoldalban, nyílt területen helyezkedik el. Termésköből készült épületében forgalmi iroda és váróterem található. A mellékhelyiség kívül háziko, ugyanis az állomáson nincs víz. Az állomás alatti lejtőn erdei tornapálya található.

Az állomásról visszatérve, a SÁRGA SÁV jelzésen haladunk tovább lefelé (ÉNy majd ÉK). Jobbkanyar után éles szögben széles sétaut keresztezi utunkat **10.) Forduljunk balra, és a jelzést elhagyva (ÉNy) haladjunk a jelzetlen úton.** Vízszintesen, majd enyhén lejtve az erdei tornapályán haladunk. A vasút keresztezése után jobbról a SÁRGA KÖRSÉTAÚT jelzés csatlakozik¹⁰. Kövessük azt (Ny-ÉNy), és a Nagykovácsi úton átkelve érünk a (14.) **Hüvösvölgyi Nagyrétre.**

A Nagyrét közkedvelt, sokak által látogatott pihenőhely. Nagy, összefüggő füves területe sportjátékokra, családi pihenésre egyaránt megfelelő.

A rétet az északi oldalán hagyjuk el a SÁRGA KÖRSÉTAÚT és a fonódó (ORSZÁGOS) KÉK SÁV jelzésen (É). A Nagyrét utca és a Villám utca sarkán jobbra (K), a SÁRGA KÖRSÉTAÚT jelzésen (a Villám utcán), meredek emelkedőn kaptatunk felfelé. A jelzés a csúcs közelében elhagyja a betonutat, és jobbra betér az erdőbe (DK). Hamarosan egy út indul balra felfelé (ÉÉNy) (15.) **Fazekas-hegy** csúcsára.

A Fazekas-hegy északi része (mint oly sok más hegyoldal Budapest környékén) a kiegyezést (1867) követő (fő)városépítési láz kellette hatalmas építőanyag szükséglet áldozata lett. Csúcsa az elhagyott kőbánya falának telején érintetlenül megmaradt. Egy második világháborús katonai lőállást (bunkert) találunk itt, de nem ezért érdemes feljönni ide, hanem a megkapó kilátásért, amely Hüvösvölgy és Remete-kertváros felé nyílik.

Tovább követhük a SÁRGA KÖRSÉTAÚT jelzést, amely lefelé (DK, majd D) haladva a távvezeték alatt fonódik a Nagyrét felől érkező (ORSZÁGOS) KÉK SÁV jelzéssel. Balra fordulva lefelé haladunk (K). Alant balkézre a Gyermekvasút vonatási telepe látható. A kisvasút hídja alatt átbújva jobbra fordulunk, és az állomás előtti térre érünk.

Hüvösvölgy állomásra jellemzőek a nagy méretek. Az utasforgalom könnyű levezetése érdekében emelt szigetperont építettek, melyet az állomás két vágánya ölel körül. Az alsóbb szintet a peronnal két aluljáró köti össze. Az egyik a szabadba nyílik, a másikhoz az étterem melletti ajtón lehet bejutni. (A vendéglő helyisége eredetileg a pénztárcsarnoknak adott helyet) A felső szinten, a peronon áll az állomásépület az üvegezett forgalmi irodával, állomásfőnöki irodával, egyéb irodákkal és illemhelyiséggel, valamint a múzeummal együtt.

Az étterem melletti bejáraton menjünk fel a peronra. Az első vágány mellett találjuk a (16.) **Gyermekvasút Múzeumát.**

A Gyermekvasút Múzeumába egy *alagútbéjáraton* átbújva juthatunk be. Egyetlen nagy teremben, szerény körülmények között kiállítva tekintenek vissza ránk a Gyermekvasút–Úttörővasút több mint fél évszázados történelmének képi és tárgyi emlékei. Jobbra három kis makett: az első motorokocsiról, a megnyitóra készített „Kis-Piri”-ről, valamint egy másik motorokocsiról és mellékkocsijáról, melyek az 1960-as években szállították az utasokat. Mögöttük a falon festmények, alattuk egy öreg alakjelző-kivilágító kőolajlámpa. Az üveges vitrinekben elhelyezett fényképeken láthatjuk az építés, a járművek ideszállítása és a megnyitó ünnepség emlékezetes pillanatait, valamint életképeket az egykori úttörővasutasok és a mai gyermekvasutasok mindennapjairól, valamint a fontosabb jubileumi megemlékezésekről.

A tárgyi emlékek között külföldi gyermekvasutaktól kapott ajándékok, a szolgálat ellátásakor használatos tárgyak és az emlékkönyvek sorakoznak. A hátsó sarokban egy kéregjegy-nyomatató gép zárja a kiállítást.

A múzeumon kívül a peron végén régebben egy kiállított 490 sorozatú keskenyromkózú gőzmozdonyt figyelhetünk meg – mára ez a mozdony felújításra került, és a Gyermekvasút működő nosztalgia-járműállományát bővíti.

Visszatérve az állomás előtti térre, balkéz felől látszik egy lapostetős épület (É), a **(Cél) Gyermekvasutas Otthon**.

Túránk végére értünk. Jó étvágyat kívánunk az ebédhez, és kellemes utazást kívánunk a Gyermekvasúttal, vissza a Széchenyi-hegyre.

Reméljük tetszett ez a valóban nem túl hosszú, de látnivalókban bővelkedő útvonal, és reméljük, hogy augusztusban az éjszakai teljesítménytúránkon is az indulók között üdvözölhetjük Önt.

Jó utat, jó időt és sok kellemes túraélményt kíván a rendezőség:

Gyermekvasutasokért   MÁV Zrt. Széchenyi-hegyi
Alapítvány   Gyermekvasút és
Vasútmodellező Szakköre

Írta és helyszínelte: Tóth Annyal Brigitta és Füstös István (2004)

Tipográfia: Cáprás Dávid

Irodalomjegyzék:

Dr. Pápa Miklós, Dr. Dénes György: Budai-hegység Útkalauz - 1982

Dr. Pápa Miklós: Budai hegyek Útkalauz - 1957

Budai-hegység Turistakalauz - 1976

Weilner István: Budapest (Panoráma Útkönyv) – 1976

Róna Tibor: Budapesti kirándulóhelyek – 1960

Dr. Salamin András: A Budai-hegyvidéki vasutak - 2001

Vajna György: A titokzatos Bátor-barlang - 1975

Barki János, Kun Dezső, Dr. Udvarhelyi Dénes:

Úttörővasúton a Széchenyi-hegyről Hűvösvölgyig – 1958

AdMMXIIIV